CONSTRUCŢII COMPLEXE CU EPS ŞI CONSTRUCŢII DERIVATE DE LA SINTAGME CU EPS

ADRIAN CHIRCU
Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca

„Dinamica limbii în funcţiune are particularităţi proprii […]
şi pune în evidenţă dependenţe şi motivaţii implicând,
direct sau mediat, influenţa evenimentului…”
(Valeria Guţu-Romalo)

0. Toţi cei care s-au aplecat asupra studiului detaliat al acestei funcţii sintactice au remarcat faptul că ne aflăm în prezenţa unei realizări sintactice eterogene, dar care este interesantă şi care trebuie analizată cu mult mai multă atenţie. Nu ne propunem să abordăm toate teoriile privitoare la EPS, ci dorim să relevăm câteva aspecte care au fost lăsate deoparte în paginile articolelor ori ale monografiilor consacrate structurilor cu EPS.[1]

0.1. În descrierea faptelor de limbă legate de această funcţie sintactică, ne vom baza, în principal, pe teza propusă de D. D. Draşoveanu (1997: 155), şi anume că avem o monosubordonare a EPS-ului în raport cu un substantival, şi nicidecum cu o dublă subordonare, şi faţă de un substantival, şi faţă de un verb, aşa cum se propune, de exemplu, în paginile noii gramatici academice:

> „Predicativul suplimentar este o poziţie sintactică facultativă, realizată în structuri ternare derivate, care se raportează sintactic şi semantic concomitent la un verb (sau o interjecţie predicativă) şi la un nominal” (GALR: 295).

0.2. În cazul EPS-ului substantival, ipoteza propusă de D. D. Draşoveanu (1967: 239) şi (p)reluată şi în alte studii, în ceea ce priveşte un posibil acord între EPS şi substantival (***El** ne-a venit **profesor***.), nu se justifică, deoarece, în ceea ce priveşte substantivalul, avem întotdeauna C_1. În limba română de astăzi, apar tot mai multe decalaje de gen în relaţia dintre regentul substantival şi subordonatul substantival (***Ea*** (fem.) *a mers **director*** (masc.) *acolo, şi nu **secretar-şef***).[2]

1. Enunţurile care constituie punctul de plecare pentru analizele ce vor urma sunt următoarele:

(1) *Acum, te ştiu **împăcată copilul** meu legitim.*
(2) *Ca directori, l-au considerat **consolaţi câştigător**.*

[1] Sinteze ample, referitoare la stadiul descrierii şi analizării acestei funcţii sintactice, se găsesc în două monografii relativ recent apărute (Secrieru 2001 şi Popuşoi 2002).

[2] În astfel de situaţii, avem un caz de ordin I, C_1, cazul flexional, iar nu un C_2, „cazul manifestat a doua oară – împreună cu genul şi numărul – prin acord, în cuvântul acordat, adjectiv, participiu…” (Draşoveanu 1997: 80).

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)

(3) Merele trebuie ***mâncate proaspete***.
(4) Vinul merită ***băut rece***.

1.1. În exemplele (1) şi (2), avem de-a face cu o structură complexă, în care avem două EPS-uri, iar nu un EPS şi un complement predicativ al obiectului. Putem însă avea şi o structură cu un EPS şi un complement predicativ al obiectului: *L-au poreclit* ***satisfăcuţi*** (EPS) ***Bălănel*** (CPO).

1.1.1. Această propunere nu e lipsită de justificare, căci se poate repera o structură primară din care a derivat EPS-ul subiectului (*Acum te* ştiu şi *sunt împăcată > Acum, ştiu* ***împăcată***.) şi un enunţ din care s-a derivat EPS-ul obiectului (*Eşti copilul meu legitim*), rezultând enunţul complex final (*Acum, te ştiu* ***împăcată copilul*** *meu legitim.*)

Regăsim oarecum soluţia care s-a dat şi în cazul verbelor dublu tranzitive, care au două complemente directe, însă, în cazul nostru, doar aparent avem o dependenţă faţă de un singur regent. Conform GALR, referitor la realizarea complementului direct, nu ne mai găsim în prezenţa unor structuri dublu tranzitive (cu două CD), ci avem un complement direct şi un complement secundar).

> „Complementul secundar funcţionează în grupul verbal ca termen subordonat faţă de centrul grupului într-o structură ternară din care face parte şi un complement direct subordonat aceluiaşi centru verbal" (GALR 2005: 392)

1.1.2. În ceea ce ne priveşte, susţinem că avem de-a face cu o construcţie complexă cu dublu EPS, unul al subiectului (un adjectival, ***împăcată***, ***consolaţi***, caz N_2) şi unul al obiectului (un substantival, ***copilul***, ***câştigător***, caz Ac_1).[1] Sunt întâlnite şi situaţii în care avem două EPS-uri adjectivale: *O ştiam* ***mulţumit împlinită*** *profesional.*

1.1.3. Trebuie să recunoaştem că exemple de felul celor de sub (3) şi (4) sunt din ce în ce mai des întâlnite în limba română. Este vorba mai ales despre situaţii în care avem doar un participiu pe poziţia unui EPS (*Hainele trebuie* ***încercate***, *înainte de a le cumpăra*).

Analizându-le cu atenţie, observăm că acestea au fost derivate de la enunţuri (structuri de bază tripropoziţionale), care au suferit o serie de modificări (suprimări) la nivel interpropoziţional. De pildă, în (3), avem următoarele transformări : *Merele trebuie să fie mâncate cât timp sunt proaspete > Merele trebuie să fie mâncate proaspete > Merele trebuie* ***mâncate proaspete***., iar, în (4), avem *Vinul merită să fie băut cât timp este rece > Vinul merită să fie băut rece > Vinul merită* ***băut rece***.

1.1.5. Studiul comparativ al acestor două ultime enunţuri ne dezvăluie o structură asemănătoare. Constatăm că, într-o primă fază, este redusă circumstanţiala temporală (prin eliminarea adverbului relativ temporal *cât* şi a verbului *a fi*).

Apoi, la următoarea reducere, prin înlăturarea auxiliarului de diateză şi a morfemului de conjunctiv cu rol şi de relatem subordonator interpropoziţional (anularea subiectivei), se obţine enunţul final. În aceste exemple, avem o structură specială cu EPS, pe care noi îl numim *succesiv*, deoarece avem secvenţe cu două EPS-uri „*în cascadă*", în sensul că ***proaspete***,

[1] În aceste contexte, nu poate fi invocată unicitatea, deoarece funcţiile sunt realizate diferit cu regenţi diferiţi, iar categoriile gramaticale sunt diferite. Pe de o parte, avem cazuri de ordin I (C_1 – **copilul**, **câştigător** – Ac_1), iar, pe de altă parte, cazuri de ordin II (C_2 – **împăcată**, **consolaţi –** N_2). Pentru mai multe detalii, vezi Draşoveanu 1997, passim. Prin unicitate, se înţelege „imposibilitatea existenţei, în dependenţa unui termen regent, a unui al doilea termen subordonat, construit în acelaşi fel cu unul dat" (Draşoveanu 1997: 67).

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)

respectiv ***rece***, se subordonează unui participiu (EPS, rămas în urma suprimării auxiliarului), care, la rândul său, se subordonează unui verb impersonal (*trebuie* sau *merită*).

1.1.6. Putem avea şi situaţii în care, în locul adjectivului (al doilea EPS), avem tot un participiu (activ), dar sunt mai rare, însă nu imposibile:

(5) *Vinul merită **băut fiert**.*

1.1.6.1. În acest din urmă caz, avem următoarea reducere: *Vinul merită să fie băut după ce e fiert*. > *Vinul merită să fie băut **fiert***. > *Vinul merită **băut fiert***. Se observă clar că, în ceea ce priveşte ultimul EPS, pasivizarea joacă un rol important (fie că e vorba despre diateza pasivă propriu-zisă, fie că e vorba despre reflexivul pasiv: *Merită să se bea fiert vinul*.).

1.1.6.2. Se observă că, în (3), (4) şi (5), EPS-ul se raportează, pe rând, la nominal. Acesta din urmă poate apărea, în contexte diferite, antepus (***Vinul** merită băut fiert*.) sau postpus (mai rar) faţă de verbul impersonal (*Merită băut **vinul** fiert, nu rece*). În (5), avem de-a face cu un adjectiv participial (***fiert***) în dependenţa altui adjectiv participial (***băut***).

2. Referitor la a doua secţiune a intervenţiei noastre, şi anume, *construcţii derivate de la sintagme cu EPS*, trebuie subliniat faptul că foste EPS-uri apar în sintagme cu termen regent nominalizat (la origine, verb), ceea ce le modifică statutul lor sintactic, având o valoare mai degrabă atributivă decât predicativă suplimentară, aşa cum se remarcă şi într-un paragraf din GALR : „Predicaţia suplimentară se poate păstra în enunţuri cu nominalizări (ocupând poziţia sintactică de atribut)” (§ 4.5: 307)[1].

2.1. Pentru a urmări îndeaproape comportamentul acestor construcţii derivate din construcţii cu EPS, vom da câteva exemple pe care, apoi, le vom discuta:

(6) *Considerarea lui drept **geniu** a fost îndreptăţită*.
(7) *Considerarea soluţiei de (drept)*[2] ***bună** este indicată.*
(8) *Dovedirea lor drept nişte **trădători** netrebnici lua mult timp.*
(9) *Plecarea ei **cu mâna goală** la piaţă era văzută de ceilalţi ca un lucru bizar*.
(10) „*Numirea **ca ambasador** la Paris a lui Teodor Baconsky mi se pare o decizie excelentă*” (www.cotidianul.ro)
(11) *Alegerea lui Geoană **preşedinte** ar fi în interesul UE*. (www.e-timisoara.info)

2.1.1. În exemplele (6)−(9), din cauza nominalizării, nu mai avem un EPS, ci un atribut derivat dintr-o structură cu EPS, deoarece „realizarea diferitelor specii de atribute depinde de clasa morfologică a centrului” (GALR 2005: 592)[3].

2.1.1.1. Încadrarea lor în continuare ca EPS-uri (Domide 2006−2007) ni se pare nejustificată, deoarece schimbarea valorii gramaticale a regentului verbal într-unul nominal (chiar dacă e perceptibilă valoarea morfologică primară a acestuia) atrage, prin urmare, şi

[1] Pentru detalii privind nominalizarea, a se vedea şi Stan (2003: 70−78) şi Domide (2006−2007: 187−192. Gabriela Domide (2006−2007: 188) consideră că „avem de-a face tot cu un element predicativ suplimentar, dar care are pe poziţia termenului condiţionant un substantiv de origine verbală”.

[2] Când însoţesc un EPS sau COP, **drept**, **de**, **ca** nu impun Caz_3, ci avem tot timpul un Caz_1.

[3] „Conform tradiţiei gramaticale româneşti, interpretăm funcţional determinanţii numelor de acţiune ca atribute, respectiv ca propoziţii atributive. Criteriul aflat la baza acestei soluţii de analiză este statutul morfologic nominal al termenului regent” (Stan 2003 : 91).

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)

schimbarea funcţiei sintactice[1] : cf. *Casa este **de lemn***. (NP) > *Casa **din lemn** este mică*. (ASP). Tot un atribut avem şi în (10)-(11), dar, de această dată, acesta are la origine o structură cu complement predicativ al obiectului (CPO).

2.1.1.2. În cazul nominalizărilor, considerăm că valoarea primară, verbală, nu mai este importantă. În GALR, această nouă funcţie sintactică realizată în urma nominalizării este denumită *atribut nemarcat cazual*.

Credem că, în aceste situaţii, cazul substantivului sau al adjectivului rămâne acelaşi din construcţia primară, nederivată. De exemplu, în (6), avem următoarele posibilităţi de transformare : (a) *El se consideră că este un geniu*. > El se ***consideră geniu***. > *Considerarea sa* (drept) ***geniu***... (cazul N_1) şi (b) *Ei consideră că este un geniu*. > *Ei îl consideră **geniu***. > *Considerarea lui* (drept) ***geniu***… (cazul Ac_1).[2]

2.1.2. Se observă clar, că, din punct de vedere semantic, noul atribut trimite la un pronume[3] în G, dar nu concordă în ceea ce priveşte cazul, care rămâne în (6a) N_1 şi în (6b) Ac_1. În (9), nici nu poate fi vorba despre o concordanţă, mai ales că valoarea cazuală şi ordinul sunt marcate prepoziţional (Ac_3).

2.2. Pentru o interpretare sintactică adecvată a acestor sintagme moderne, caracteristice, în special, stilului jurnalistic[4], ne vom raporta la clasificarea categorial-relaţională a atributului pe care o realizează G.G. Neamţu (2006-2007). Acesta propune ca, în cazul verbelor copulative la mod nepersonal (sintagme de tipul *dorinţa **de a se face profesor***), care depind de un nominal, ar trebui să vorbim despre un atribut nominal care nu mai este „un concept strict morfologic, ci unul identificat mai degrabă sintactic."

2.2.1. Am putea aplica soluţia aleasă de G. G. Neamţu şi la cazurile de faţă, propunând, pentru exemplele (6) şi (8), denumirea de *atribut substantival suplimentar* (ASS), iar, pentru exemplele (10) şi (11), cea de *atribut al obiectului*. În (7), avem un *atribut adjectival suplimentar* (AAS), a cărui realizare va fi detaliată sub **2.2.3.**

Am păstrat în terminologia noastră denumirea *suplimentar*, deoarece ne dezvăluie originea sa primară, şi anume o poziţie sintactică facultativă, realizată în structuri derivate (verbul predicativ mijloceşte, dar nu participă efectiv la realizarea noii sintagme).

2.2.2. Astfel, întregim clasificarea realizată de G. G. Neamţu (2006-2007) şi putem adăuga două noi subcategorizări, (mai exact sub 5.1. A.1, sub 5.1. A.4 şi sub 5.3) *atributul suplimentar* (AS) şi *atributul obiectual* (AO).

---

[1] În cea mai amplă lucrare de terminologie lingvistică românească (Bidu-Vrănceanu *et al.* 2001: 349), e clar şi judicios explicat faptul că „operaţia de nominalizare implică, în acelaşi timp, procese morfologice şi procese sintactice. Morfologic, sunt implicate, în funcţie de limbă, toate mijloacele de convertire a radicalilor verbali în radicali nominali […]; sintactic, intervine pierderea autonomiei predicative, asociată cu modificarea statutului determinanţilor tipic verbali (vezi, de ex., apariţia genitivelor subiective şi a celor obiective, precum şi a adjectivelor calificative provenind din adverbe modale: *plecarea **tatei**, citirea **cărţilor**, plecarea **precipitată** la Cluj*)".

[2] În astfel de situaţii ambigue (cu pronume personal folosit pentru a exprima posesia), am putea avansa ideea conform căreia atunci, când e vorba de posesia obiectului (**lui, ei, lor**), să avem cazul Ac., iar, când e vorba despre posesia subiectului (**său, sa, săi, sale**), să avem un N, însă vorbitorul (emiţătorul) nu respectă întru totul această regulă. De pildă, El se consideră geniu. (N – considerarea **sa**)/Ei îl consideră **geniu**. (Ac – *considerarea **lor***). Substantivul **geniu** poate fi înlocuit şi cu adjectivul **genial**. În urma înlocuirii, nu se schimbă funcţia (atribut), ci doar modalitatea de realizare.

[3] Putem avea şi un substantiv (comun sau propriu), în locul pronumelui în G: *Considerarea băiatului (lui Mihai) (drept) **geniu***...

[4] „Publicistica actuală favorizează foarte mult extinderea acestor formaţii substantivale care au ca punct de plecare teme verbale" (Guţu-Romalo 2008: 180).

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)

De asemenea, putem repera în cadrul acestei ultime noi funcţii sintactice un *atribut adjectival obiectual* (AAO): „Luarea cererii **de bună** a avut efectul scontat şi un atribut substantival obiectual" (ASO): „Fortuna Düsseldorf a declinat orice interes pentru angajarea **ca director** sportiv a lui Lothar Matthaüs" (www.sport365.ro)[1].

2.2.3. Am putea merge şi mai departe cu analiza unui fost EPS adjectival, devenit, prin conversiunea regentului, *atribut adjectival suplimentar* (AAS). Pentru recunoaşterea cazului (N_2 sau Ac_2), e necesară refacerea structurii primare: *El se consideră **bun** la matematică.* (N_2)/*Ei îl consideră **bun** la matematică.* (Ac_2):

(12) *Considerarea lui* (*drept*) ***bun** la matematică a fost o greşeală.*

2.2.4. E posibil să extindem interpretarea şi la nivel interpropoziţional şi să identificăm şi o *atributivă suplimentară*[2]:

(13) *Plecarea ei **cum a venit*** [cu mâna goală, lefteră] *a dat de bănuit*.
(14) *Considerarea lui **că este o persoană genială*** [ca genial] *este îndreptăţită*.
(15) *Desemnarea lui **să conducă Ministerul de Interne*** [ca ministru] *a fost salutată de toate partidele politice*.

2.2.5. Exemplele (13) şi (14) ne dovedesc că, aşa cum avem pentru atributul substantival/adjectival suplimentar o subordonată echivalentă, la fel avem şi pentru *atributul obiectului* o subordonată atributivă a obiectului (exemplul 15).

3. Faptele de limbă evidenţiate ne dovedesc că limba română de astăzi se situează sub semnul unei dinamici fără precedent, care oferă celui care abordează aspecte legate de sintaxă sugestii de interpretare şi de nuanţare a teoriilor privitoare la anumite funcţii sintactice.

3.1. Fără îndoială că, în constituirea acestor construcţii, a intervenit şi economia lingvistică care presupune:

> „… o căutare permanentă a echilibrului între nevoile contradictorii pe care trebuie să le satisfacă : pe de o parte, nevoile de comunicare, pe de altă parte, inerţia memorială şi inerţia articulatorie, ultimele două în conflict permanent, jocul tuturor acestor factori fiind limitat de diferite tabuuri care tind să fixeze limba îndepărtând orice inovaţie prea evidentă" (Martinet 1970: 229).

3.2. Construcţiile cu EPS şi cele derivate de la EPS pe care le-am discutat în paginile de faţă confirmă întru totul faptul că nivelul sintactic trebuie analizat cu atenţie, mai ales atunci când este vorba despre construcţii complexe, pentru a căror interpretare e necesar să facem apel la structurile primare.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela *et al.*, 2001, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Nemira.
Domide, Gabriela, 2006−2007, „Nominalizarea şi implicaţiile relaţionale (cu aplicare la elementul predicativ suplimentar)", *Dacoromania*, XI-XII, serie nouă, p. 187−192.

[1] A se vedea şi exemplele (10) şi (11).

[2] G. G. Neamţu (2006−2007) susţine existenţa unui atribut nominal incomplet: *Intenţia de a se face ce şi-a propus e salvatoare pentru el.*

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)

Draşoveanu, D. D., 1997, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
Draşoveanu, D. D., 1995, „Adjectivul în zona complementului – un călător fraudulos", *Excelsior*, 8, p. 10−12.
Draşoveanu, D. D., 1967, „Despre elementul predicativ suplimentar", *Cercetări de lingvistică*, anul XII, 2, p. 235−242.
Guţu-Romalo, Valeria, 2008, *Corectitudine şi greşeală. Limba română de azi*, Bucureşti, Editura Humanitas.
Guţu-Romalo, Valeria (coord.), 2005, *Gramatica limbii române*, vol. II (*Enunţul*), Bucureşti, Editura Academiei Române (GALR).
Guţu-Romalo, Valeria, 1973, *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Martinet, André, 1970, *Elemente de lingvistică generală*, traducere şi adaptare la limba română de Paul Miclău, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Neamţu, G. G., 2007, „Une classification catégorielle – relationnelle de l'attribut en roumain. Avec des annotations", *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Philologia*, LII, 2, p. 19-59.
Neamţu, G. G., 2006−2007, „O clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română. Cu adnotări", *Dacoromania*, XI−XII, serie nouă, p. 111−144.
Neamţu, G. G., 2004, „Observaţii pe marginea grupării "prepoziţie + adjectiv" în română", *Convieţuirea* (*Együttélés*), Szeged, p. 141-147.
Nicolae, Alexandru, Adina Dragomirescu, „Omonimia sintactică a participiilor româneşti", în Zafiu, Croitor, Mihail (eds.) 2009: 193−205.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2003, *Elemente de gramatică. Dificultăţi, controverse, noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educaţional.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1999, *Sintaxa grupului verbal*, ediţia a II-a, Braşov, Editura Aula.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1994, *Teorie şi analiză gramaticală*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Coresi.
Pană Dindelegan, Gabriela, 1992, *Sintaxă şi semantică. Clase de cuvinte şi forme gramaticale cu dublă natură* (*adjectivul, adverbul, prepoziţia, forme verbale nepersonale*), Bucureşti, Tipografia Universităţii din Bucureşti.
Popuşoi, Carolina, 2002, *Structuri sintactice ale limbii române cu element predicativ suplimentar*, Bucureşti, Academia Română & Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă.
Secrieru, Mihaela, 2001, *Cumulul de funcţii sintactice în limba română* („elementul predicativ suplimentar"), Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza".
Stan, Camelia, 2003, *Gramatica numelor de acţiune din limba română*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Zafiu, Rodica, Blanca Croitor, Ana-Maria Mihail (eds.), 2009, *Studii de gramatică. Omagiu Doamnei Profesoare Valeria Guţu-Romalo*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Complex EPS Phrases and EPS Derived Constructions

Building upon several previous delineations of EPSs, the author sets out to analyze very closely a range of special EPS phrases as well as some EPS derived constructions. A further aim is to distinguish and extricate the specific typology of these special structures with a primary focus on componential analysis.

The selected examples typically pertain to colloquial Romanian but it is not unnatural to get them used in the written language, too.

BDD-V804 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 10:01:33 UTC)